

CIVILNA ZAŠTITA U ŠVAJCARSKOJ

Prema saveznom ustavu, civilna zaštita u Švajcarskoj¹ je postavljena kao element sveobuhvatne odbrane zemlje, tj. kao nacionalna, opštešvajcarska organizacija za pružanje zaštite i pomoći u ratu, pri čemu glavni teret i odgovornost za sprovođenje njenih mera pada na opštine.

Zadatak civilne zaštite u Švajcarskoj je da naciji olakša podnošenje teških i opasnih iskušenja rata kako bi ih ova mogla da preživi. Taj se zadatak može uspešno da izvede samo saradnjom svih odgovornih organa, kako saveznih, kantonalnih, opštinskih i stanovnika većih i manjih gradova, tako i švajcarske vojske (Teritorijalne službe i Jedinica protivvazdušne zaštite).

Posle reorganizacije švajcarske vojske, 1966. godine, sprovedene su mnoge mere radi poboljšanja odbrane zemlje, posebno u oblasti civilne zaštite. S tim u vezi najavljena je i reorganizacija teritorijalne službe da bi se olakšala i učinila efikasnijom saradnja švajcarske vojske sa civilnim vlastima i stanovništvom zemlje. Tom prilikom je odlučeno da u slučajevima elementarnih nesreća pomoć stanovništvu treba da pruži i švajcarska vojska preko jedinica protivvazdušne zaštite, kao i sanitetskih i drugih jedinica.

U pomenutom članku se, dalje, iznosi da se organizacija civilne zaštite u Švajcarskoj zasniva na više zakona, počev od saveznog ustava do kantonalnih i opštinskih propisa i uputstava. Kada se govori o organizaciji civilne zaštite, onda se ističe da su odgovornost i briga za ovo sprovedene u Švajcarskoj u okviru civilnog i vojnog područja. U okviru civilnog područja to izgleda ovako:

a) Savezno veće (vlada) ima opšti uvid i organizuje vrhovno rukovođenje civilnom zaštitom; ono kontroliše sprovođenje svih zakona, ustava, propisa i uputstava i u slučaju potrebe obezbeđuje donošenje novih.

b) Ministarstva pravde i policije neposredno sprovode u život sve ono što se odnosi na civilnu zaštitu; njima je u tu svrhu podređena Savezna uprava za civilnu zaštitu.

¹ Josef Schneeberger: „Zivilschutz in der Schweiz“, *Österreichische Militärische Zeitschrift*, Austrija, br. 2, 1968. god.

c) Kantonalne uprave su odgovorne za sprovođenje odgovarajućih zakona, propisa i uputstava, za uvid i rukovođenje civilnom zaštitom u svojim kantonima. U tu svrhu moraju imati kantonalnu upravu za civilnu zaštitu, koja je u većini slučajeva podređena kantonalnoj vojnoj upravi. Rukovodilac vojne uprave je istovremeno i glavni načelnik civilne zaštite u kantonu.

d) Opštine su odgovorne za sprovođenje u život svih mera civilne zaštite koje propišu Savezna i kantonalne uprave. U zakonu o ustrojstvu i organizaciji civilne zaštite pravi se razlika između opština sa preko 1.000 stanovnika i onih ispod tog broja. Ta razlika se ogleda u sledećem:

Opštine sa preko 1.000 stanovnika dužne su da formiraju mesne organizacije civilne zaštite i da izgrade potrebna skloništa za zaštitu stanovništva. U planovima za izgradnju novih ili veću prepravku starih zgrada na teritoriji tih opština moraju biti predviđena skloništa.

Zavisno od veličine mesta, mesna organizacija civilne zaštite se deli na organizacije po kvartovima, sektorima i odsecima. Ove opštine su dužne da u svim preduzećima sa najmanje 100 radnika, kao i u bolnicama sa više od 50 kreveta, formiraju organizaciju civilne zaštite preduzeća, odnosno bolnice. Najzad, ovakve opštine su obavezne da organizuju i odbranu kuća.

Na osnovu posebne odluke Saveznog veća ljudstvo za odbranu kuća se regrutuje i obučava samo u slučajevima povećane opasnosti za zemlju. Rukovođenje merama civilne zaštite u tim opštinama spada u nadležnost predsednika opštine, koji je ujedno odgovoran za pripremanje i kontrolu opštinske organizacije, njeno materijalno opremanje i spremnost, kao i za uspešno sadejstvo svih civilnih i vojnih organa i jedinica koji su mu u slučaju opasnosti stavljeni na raspolaganje.

Opštine sa manje od 1.000 stanovnika nisu dužne da formiraju mesne organizacije civilne zaštite, niti da grade skloništa. Ali zato one moraju da organizuju vatrogasnu službu, koja se ojačava ljudstvom za spasavanje i sanitetskim ljudstvom.

Pored ovih mera, u svim opštinama, bez obzira na njihov broj stanovnika, kućevlasnici, stanari, kao i pojedinci su obavezni da sprovode propisane mere zamračivanja, čišćenja starudija sa tavana, prve pomoći i drugo.

Što se tiče vojnog područja, u članku se ističe da za pružanje pomoći u ratnim i mirnodopskim uslovima služe jedinice protivvazdušne zaštite švajcarske vojske. Ove jedinice se u formacijskom pogledu dele na bataljone i samostalne čete, a njihovo ljudstvo nosi vojničku uniformu i naoružano je za samostalnu odbranu, ali ne i za izvršavanje samostalnih borbenih zadataka. Ako je nekim posebno važnim i jako ugroženim opštinama potrebno dodeliti te jedinice radi pružanja pomoći, onda posebnu odluku o tome donosi Savezno veće. Te jedinice se još u mirno vreme zajedno obučavaju sa organizacijama civilne zaštite u pružanju prve pomoći; ovde se misli na rejone u kojima se najčešće dešavaju elementarne nesreće. Njihovo ljudstvo je obučeno i opremljeno da ulazi u zapaljene i razrušene zgrade, da nasilnim putem otvara skloništa, spasava ozleđene iz najtežih situacija i da im

na licu mesta pruža prvu pomoć. U vojnom pogledu te jedinice su potčinjene teritorijalnoj službi, koja se može smatrati kao spona između civilne zaštite i švajcarske vojske.

Jačina jedinica protivvazdušne zaštite u Švajcarskoj za sada je određena na 50.000 ljudi, mada je danas obučeno i spremno za dejstvo svega negde oko 35.000.

Teritorijalna služba postoji gotovo u svim mestima Švajcarske i potčinjena je operativnoj armiji. U njenu nadležnost spada pripremanje za odbranu, naoružavanje i sama odbrana važnih objekata u zemlji, meteorološka služba i služba dobijanja podataka o lavinama, sprovođenje raznih policijskih mera, kao i mera bezbednosti, regulisanje saobraćaja, preuzimanje ratnih zarobljenika i interniraca i briga o njima, potera i nadzor nad civilnim beguncima.

Osim što za određene zadatke angažuje organe civilne zaštite, teritorijalna služba pruža zaštitu i pomoć stanovništvu i na taj način što na sebe preuzima stražarsku službu kod mnogih važnih objekata, što vodi nadzor nad logorima za zbrinjavanje nezbrinutih, sprovodi razne mere bezbednosti, pruža pomoć u regulisanju saobraćaja, sprečava masovna bekstva i sprovodi odbranu od špijuna i sabotera. Za obavljanje svih tih zadataka teritorijalna služba se koristi raznim vojnim jedinicama, kao što su odeljenja za zbrinjavanje, odeljenja pomoćne policije, teritorijalne čete i čete mesne odbrane.

Popunjavanje ljudstvom (oba pola) svih organizacija civilne zaštite u Švajcarskoj vrši se na osnovu propisa „Obaveza služenja u civilnoj zaštiti”, koji je Savezno veće donelo još 1964. godine. Na osnovu njega civilna zaštita u Švajcarskoj se deli na obaveznu i dobrovoljnu.

Obavezna služba u civilnoj zaštiti obuhvata sve muškarce od 20. do 60. godine starosti. Ovoj obavezi, međutim, ne podležu muškarci koji se još nalaze pod opštom vojnom obavezom (ona važi za vojnike i podoficire od 20. do 50. godine, a za oficire do 55. godine života). Skraćivanjem opšte vojne obaveze sa 60 na 50 godina, dobijeno je deset godišta muškaraca, koji se sada mogu koristiti za popunjavanje organizacija civilne zaštite. Posebnim propisom Savezno veće može određeni broj obveznika civilne zaštite da stavi na raspolaganje policiji radi njenog ojačavanja u izuzetnim situacijama.

Dobrovoljnu službu u civilnoj zaštiti obavljaju žene, zatim mladići i devojke kojima još nije počela obaveza u civilnoj zaštiti, kao i muškarci kojima je ta obaveza već prestala.

Kao najvažniji zadaci civilne zaštite u Švajcarskoj smatraju se:

a) **O b a v e š t a v a n j e.** U jednom od članova zakona o ustrojstvu i organizaciji civilne zaštite stoji da se čitavo stanovništvo Švajcarske mora redovno obaveštavati o opasnostima koje prete zemlji i o mogućnostima njegove zaštite. Ovim zadatkom se, pored Savezne, bave i kantonalne uprave civilne zaštite. Kao pomoćna organizacija za ovu svrhu postoji i „Švajcarski savez za civilnu zaštitu”, koji preko svog mesečnog organa „Civilna zaštita” obaveštava stanovništvo o svim problemima u vezi sa njom.

b) **O b u č a v a n j e.** Zakon o ustrojstvu i organizaciji civilne zaštite predviđa i tačne rokove u pogledu obučavanja ljudstva za civilnu

zaštitu. U tu svrhu obezbeđen je i veći broj škola s odgovarajućim vežbalištima i poligonima.

Tako se u saveznim školama obučava najviši kadar civilne zaštite, stručnjaci, načelnici mesnih organizacija i organizacija civilne zaštite po preduzećima i ustanovama, kao i pripadnici organizacija civilne zaštite najviših, saveznih organa.

U kantonalnim školama se obučava srednji kadar civilne zaštite, dok se u opštinskim školama obučavaju starešine blokova i grupa kuća i ostali pripadnici mesnih organizacija civilne zaštite i organizacija civilne zaštite po preduzećima.

Pojedini tečajevi civilne zaštite traju od 3 do 12 dana. Tako, na primer, uvodni tečaj traje 3 dana, osnovni tečaj za stručnjake 12 dana, tečaj produžne obuke se održava 2 dana svake četvrte godine, školski tečaj traje 12 dana i dopunski tečaj svake godine po 2 dana.

Na osnovu podataka iz pomenutog članka vidi se da su svi načelnici mesnih organizacija civilne zaštite završili osnovni tečaj za stručnjake. Ljudstvo onih godišta koje je, na osnovu zakona o skraćivanju vojne obaveze, prebačeno u civilnu zaštitu takođe je završilo osnovni tečaj za stručnjake.

S obzirom na ovakav nivo obučenosti kadra, u Švajcarskoj je otpočelo i plansko popunjavanje organizacija civilne zaštite, i to i ljudstvom i materijalom. U sadašnjem trenutku oseća se nedostatak potrebnog broja instruktora, tako da se praktične mere civilne zaštite — prema izdatim uputstvima za obuku — još uvek ne mogu pravilno da sprovede. Značajan problem predstavlja i nedovoljno učešće žena, koje se u malom broju dobrovoljno javljaju za obučavanje u civilnoj zaštiti.

c) Samozaštita. U Švajcarskoj je već ustaljena praksa da država i opštine treba da pruže pomoć u slučajevima elementarnih nesreća. Iskustvo u toj oblasti pokazuje da su prvi časovi u takvim situacijama odlučujući. Služba pomoći iz mesta udaljenih od mesta nesreće u većini slučajeva se ne može odmah staviti na raspolaganje, iz čega proizilazi da su samozaštita i samopomoć u takvim slučajevima od prvorazrednog značaja.

Samozaštitu najbolje mogu da realizuju organizacije kućne odbrane i civilne zaštite po preduzećima. Na svakih 60 do 80 stanovnika zemlje obrazuje se organizacija kućne odbrane, koja se sastoji od starešine organizacije, tehničara protivvazdušne zaštite, sanitetskog pomoćnika i još najmanje 6 lica.

Organizacije kućne odbrane i civilne zaštite po preduzećima (ustanovama) staraju se o pridržavanju propisa o civilnoj zaštiti u zgradama ili preduzećima (ustanovama), o redu i miru u skloništima, o nabavci i čuvanju materijala za samozaštitu, kao i sanitetskog materijala; zatim, gase manje požare, dovode odmah u red manje tehničke neispravnosti, staraju se o rezervama vode i pružaju prvu pomoć povređenima.

Od svih obveznika civilne zaštite oko tri četvrtine je obuhvaćeno organizacijama kućne odbrane i civilne zaštite po preduzećima (ustanovama), tj. organizacijama koje su dužne da izvode samozaštitu, dok je samo jedna četvrtina ljudstva obuhvaćena mesnim organizacijama civilne zaštite.

d) Izgradnja skloništa. Skloništa se u Švajcarskoj smatraju najvažnijim objektima civilne zaštite. Pri tome se ima u vidu da u eventualnom ratu skloništa treba da zaštite veći deo njenog stanovništva ne samo nekoliko časova već nekoliko dana, pa i nedelja. Zbog toga se predviđa da u njima bude dovoljno prostora za smeštaj ljudi, zatim dobar priliv svežeg vazduha, a posebno se misli na to da ne dođe do lakog zarušavanja tih objekata. Osim ovakvih skloništa, u Švajcarskoj se planira i izgradnja lakih, jednostavnih pomoćnih skloništa, kao što su zakloni po baštama, parkovima i uzvišenjima, zatim poljski zakloni, lisičje jame i drugo.

Zahvaljujući učešću i priložima javnih ustanova, Švajcarska danas raspolaze javnim skloništima u koja se može smestiti polovina stanovništva zemlje.

e) Javna pomoć se odvija preko organizacija civilne zaštite i organizacija za zbrinjavanje, koje su specijalno za tu svrhu organizovane, obučene i opremljene. Pružanje pomoći se odvija preko mesnih organizacija i preko jedinica protivvazdušne zaštite i teritorijalne službe.

Mesnu organizaciju civilne zaštite sačinjavaju:

Rukovodstvo i služba uzbunjivanja i obaveštavanja, čiji je zadatak rukovođenje mesnom organizacijom i stalno obaveštavanje mesnih vlasti kako bi ove imale blagovremen uvid u čitavu situaciju.

Vatrogasna služba, koja preuzima na sebe gašenje požara u mestu; u slučaju rata njeni dopunski zadaci su još: pružanje prve pomoći na licu mesta, spasavanje ljudi iz zgrada i transportovanje povređenih.

Tehnička služba raščišćava ulice, spasava zatrpane, opravlja kvarove na vodovodnoj i kanizacionoj mreži i pomaže ljudstvu ostalih javnih službi u mestu.

Sanitetska služba. Osim pružanja pomoći povređenima i bolesnima, ova služba se još stara i o njihovom transportovanju u bolnice. Za ove zadatke raspolaze:

sanitetskim punktovima u svakoj većoj opštini, na kojima se pruža prva pomoć i teško povređeni pripremaju za transportovanje;

sanitetskim stanicama, koje pod sobom imaju veći broj sanitetskih punktova; ove stanice su tako organizovane da lekar-hirurg može na njima da pruži potrebnu hiruršku pomoć i da teško povređene održi u životu do njihovog evakuisanja u bolnicu;

privremenim bolnicama, koje se organizuju u kantonima na svakih 15.000 do 20.000 stanovnika. U ovim bolnicama se može lečiti do 200 teško povređenih osoba.

Interesantni su zahtevi koje načelnik sanitetske službe švajcarske vojske postavlja pred nju. Sanitetska služba švajcarske vojske ima, pored redovnih zadataka, i dužnost da jedinicama švajcarske vojske i stanovništvu pruža stalnu pomoć u slučajevima elementarnih nesreća. Ovaj zadatak se zasniva na postavci da savremeni rat predstavlja, u izvesnom smislu, elementarnu nesreću ogromnih razmera za čitavo sta-

novništvo zemlje. Zbog toga se pripadnici sanitetskih jedinica obučavaju i za spasavanje što većeg broja ljudi u ovakvim slučajevima.

f) ABH-služba. Zadatak civilne zaštite nije samo zaštita od dejstva ABH-borbenih sredstava, već i otklanjanje posledica koje iz tog dejstva proističu. Stoga se zadatak ove službe sastoji, prvo, u najavljivanju ABH-opasnosti, drugo, u preduzimanju odgovarajućih zaštitnih mera i, treće, u preduzimanju mera dekontaminacije.

g) Služba zbrinjavanja se brine o smeštaju i ishrani svih onih koji su ostali bez krova nad glavom, sve dok se ne transportuju na neko sigurnije mesto. U oblasti službe zbrinjavanja ženama se posebno pruža široko polje rada bilo u okviru organizacija Crvenog krsta ili Ženske pomoćne službe.

U okviru Crvenog krsta obuka u zbrinjavanju predviđa se za žene od 18. do 45. godine starosti. U toku te obuke one stiču potrebna znanja za zbrinjavanje slabih, povređenih i bolesnih, ili za bolničku pomoćnicu. Takav tečaj se sastoji od teoretskog dela (28 časova) i praktične obuke u bolnici (2 nedelje). Osim toga, postoji i tečaj od 30 časova, na kome se žene obučavaju za bolničke pomoćnice.

U organizacijama Ženske pomoćne službe žene mogu služiti od 19. do 60. godine života. Kao pripadnice te službe one služe u vojnim štabovima i jedinicama i obavljaju tamo razne administrativne dužnosti, zatim u službi vazdušnog osmatranja i javljanja, službi veze i uzbuđivanja, vojnoj pošti, saobraćajnoj službi, kao i u službi tehničkih opravki i snabdevanja, u kuhinjama i drugde.

Obuka za sve ove službe (u okviru organizacije Ženske pomoćne službe) traje: na osnovnom tečaju 20 dana, a na godišnjim dopunskim tečajevima po 13 dana. Ukupno ta obuka treba da iznosi 91 dan.

Osim pomenutih službi postoji i Služba pomoći za obradu seljačkih imanja, u koju se, u slučajevima opasnosti po zemlju, a na poziv radija i štampe, dobrovoljno javljaju svi mladići i devojke od 15. godine naviše.

Kada je reč o sanitetskom zbrinjavanju i vaspitavanju na saveznom nivou, treba istaći da postoji tesna koordinacija između svih odgovornih organa. Cilj te koordinacije je da se lekarski metodi pomoći u izvanrednim situacijama što više ujednače i modernizuju, kao i da se uputstva za obučavanje medicinskog osoblja što brže i lakše izdaju. U nadležnim krugovima Švajcarske sve više sazreva zahtev da se svi lekari uključe u organizaciju civilne zaštite i obuču u spasavanju života ljudi u izvanrednim situacijama.

Nadležni švajcarski organi razmatraju sada da se predmet prva pomoć uvede kao obavezan za sve učenike i učenice viših razreda osnovnih škola i da svaka švajcarska žena obavezno završi tečaj zbrinjavanja povređenih i bolesnih.

Kantonalne vlasti su, takođe, izdale uputstva o uključivanju lekara u civilnu zaštitu, tj. oni treba da postanu lekarski savetnici u njenim mesnim organizacijama. Osnovni je stav nadležnih švajcarskih organa da svaki čovek, bio zaposlen u državnoj ili privatnoj službi, treba da obavlja neki zadatak u civilnoj zaštiti.

M. Đ.